

त्वर्कोपि निनिष्पन्नेन गुणं द्विविजया तथा सहि मवेत्कामे शुरो मोदकः ॥ इति महाका
 प्रश्नारथः पुगपाकमेदः ॥ हे मां मोहह चंदनं त्रिकदंका श्रीप्रिया लाकू म ज्ञा
 नस्त्रिगुगंधि जीरक युगं शृंगाट कं वंशजं ॥ ज्ञानी कोशल वंग धान्य क युतं म न्ये क क
 षं द्वयं परगस्याष्टपलं विचुर्ण्य च ययः पस्थन्नयसर्पिषः ॥ १० ॥ दद्यात्तो कुडवं सिता
 र्द्धक तुलां धात्री वराघं जलिं मंदाग्रौ विषं चैभिषकु शुभदिने सुस्निग्धभाण्डे स्त्रिये न
 यस्वादेद निशं प्रभात समये मेहं श्रु जीर्णं ज्वरं पित्रं सासु मसू क सुतिंगुद दृशो वक्त्रा
 स्ति नासा सुव ॥ ११ ॥ मंदाग्रि च विजित्य पुष्टिमतुलां कुर्याच्च शुक्रं प्रदं परगं भर्तृकरं परं
 गदहरं स्त्रीणां मसूदोषजित् ॥ इति द्वितीयः पुगपाकः ॥ अथ विजयापाकः ॥
 विजयाचारसं शुद्धतुलामात्रं प्रदापयेत् ॥ १०० ॥ श्रीरंगव्यंतुला र्द्धतुलानैमृदग्निना य

प. का

चेत् घनीभूतं तदुत्तार्य खडायाः पलविंशतिः चातुर्जातं नवंगं च योषमाकल्लकं तथा जा
नीफलं जातिपत्रीश्च गंधायुनर्तका नागार्जुनीस्वगुसानां स्वबलानां पलाईकं सर्व
सद्रूपं तं मिश्रपलांश्च गुटिकोरचेत् पातः पातपुष्पकाहिध्वानुपुष्टिबलपदां ॥ प
मेहव्याधिशमनी सर्वातीसारनाशिनी ॥ आसंकासं तथा षण्णस्त्रीणां दुः प्रहरं न
थानाशयत्येव ज्ञया श्रुवीर्यसंभविधा यिनी ॥ ॥ इति विजयापाकः ॥ ॥ नागर
खडशः कृत्वा प्रस्थमात्रं मिषग्वरः अजादुग्धाढकद्वंद्वे विषये च मंदवक्रि जायनी
भुतेनुपयसि श्रुंटीतस्मान्मसुद्धरेत् अतिसूक्ष्मं वनिष्येष्यशेषयेदातये हितमृष्टतमा
नीसमावाप्य तावददुग्धं पुनः पचेत् पावत् पिंडत्वमायाति ततस्तत्र विमिश्रयेत् वा
तुर्जातं नुगां वेहं धान्यकं जीरकद्वयं मिमिकुल्लं कुरुं कुल्लं वंगं च शतावरी तारुम

शम

३

ध्विद्वयधूपिते सतयदिविषहं स्यात्तद्व्यंविद्यंभिश्रीतलं तयंतांगुरुमुत्तिग्धंरुंरुं वलिशोध
नम् रुद्धिकरोतिमंदाग्रिरक्तचित्रविषाघहम् वातरक्तहरं चैवगध्रसीनाशनंपरम् मधुरंनेत्र
रोगघ्नं वातपित्तनिवारणं वाजीकरं चद्व्यं चवत्यंशुं कं विवर्द्धनम् धातुगुष्टिकं रं चैतन्मव्यं
वर्णप्रसादनं देहकंदूहरं चैतन्कंठहृद्दोगनाशनं अर्शोहंतिनथोत्सादं चर्माभ्रदरं तथा अ
तिव्यवायात्क्षीणानांस्त्रीष्वसंनुष्टदेहिनां स्त्रीणां च बालवृद्धानां हितं स्यात्त्रारिकेलकम् रसायनं
नराणां वैदेवानाममृतं यथा ॥ **रतिनालिकेपाकः ॥** ॥ हृत्क्षोभकृत्याः श्वगंधायाश्चूर्णदशप
त्रोमितं तदर्थं नागरं चूर्णं तदर्थं पिप्पली शुभा मरिचानां पलं चैकं सूक्ष्मं चूर्णं तु कारयेत् त्व
गेलायत्रयुष्यं तु रुक्मैकं तु पलं पलं तुलां च तु गवां क्षीरं दूग्धा क्षौद्रं तु माक्षिकं माक्षिका चैष्टनं
गव्यं मत्स्यं प्रायलविंशतिः कणहेमरा मयेत्तिस्वापा चयेन्मृद्वदिना रुशाणं ज्वालयेत्तावत्तः

पा. को

दृग्धा र्धयावता भवेत् अश्वगंधादिकं चूर्णं किंचिदुग्धेन घोलयेत् पर्व कथितदुग्धे च सिपेत्तस्य
पुनः पचेत् दूर्वा प्रलेपे संजाते चातुर्जातं विनिःसिपेत् पयो मुक्तं घृतं दद्यात् अदुना रये भिष
कः तच्चूर्णं तं दुग्धाकारं तावन्निष्य नमादिशेत् जीरकं ग्रंथिकं कृत्रं लवंगं कान्ता जातिफल
मुशीरं च वालकं नलदाकपं श्रीफलांभोरुहं धान्यं घातकी वंशलोचना धात्री खदिरसारं
च घनसारं तथैव च पुनर्नवाग्रांश्च कृताशनशतावरीः मानाग घाणिका चैषां इत्याणामेक
विंशतिः सूक्ष्म चूर्णीकृतं चैतद्योगेन स्निग्धं विनिःसिपेत् यश्चात्मुशीतलं कृत्वा स्निग्धभांडे नि
धापयेत् पलाईमपि पुंजीतः सुस्निग्धाहार भोजनः कासंश्वासं तथा हि क्लामजीर्णं वातशो
णितं सीलमयं च वातं च आमवातं च दूर्जयं शोषश्चूलं च वातार्शः पां दुरोगं सकामलां ग्र
हणी गुल्मरोगं च अन्ये वातकफे रुवाः विकारा विलयं या नितमः स र्यो द्येयथाः रुकमा

राम

सप्रयोगेन वृद्धः संजायते युवाः मंदारं नाहितं वल्यं बालानां च गवर्द्धनं स्त्रीणां च कुरुते पुष्टिं
प्रसवेस्तन्यवर्द्धनम् स्त्रीणां चाल्यवीर्याणां युक्ता कामाग्निदीपनम् सर्वव्याधिहरं श्रेष्ठयोगं
सर्वोत्तमं विदः ॥ इत्युद्देशः ॥ वल्लहः ॥ ॥ अश्वगंधाप्रस्थमेकं क्षीरदोषाद्वेपचेत् ॥ घृतप्र
स्थमिदं चैव त्वं प्रस्थत्रयं तथा ॥ प्रस्थाई च तिलमाषादियं च मृदुवर्द्धनाः योषं विजात
हपुष्पांताका च शतावरी दीप्यकोषोष्णं जातीसंयोगोक्षुरकं वलाः यवा नीग्रंथि कंलोहं
नागं शुल्बं पलं प्रक्षिपेदवती रीथ रवा देहग्निरुचयथा सवान्वाता मयान् हंतिकटिपुष्टि
गुदास्थितान् अस्थिमंगतथा शौफं संविवातं सुदारुणं वध्यो हृद्दोग्दीपनी श्वासः काशः म
मेहज्वरः अश्वे मानां हितं पेनकांतिदं पुष्टिवलम् ॥ इत्युद्देशः ॥ अश्वगंधाया कः ॥ ॥ धात्रीफलानि म
द्यानि तीक्ष्णगन्धाश्च वेधयेत् विश्वात्तराण्यत्रैर्वा फलैः संस्वेयेत् संततो दुग्धेन संस्वेपानीयेन

पा. कां.

तः परं मधुमधो ह्येते द्वांदे स्थापयेद्दिनविंशतिः दिनं च मधुसंसाज्यं मधुमधो पुनः क्षि
येत् शर्करां विन्यस्य द्वांदे वा त्रीपलानि चोपरिः सितं वा त्रीपलान्येव मुपयुपरि चारये
त् दिनानामष्टतो दधात् ह्रीं वा लेखयेत् नरे प्रमेहं मूत्रं कृच्छ्रं च नाशयेत् क्षणादपि
दुग्धं पित्तप्रकोपं च शमयति न संशयः दीर्घं च हृदिकाराया रुर्वह्निं संदीपना चरत्तु
पित्तं शमयति वा त्रीपलानि घेवणात् ॥ **निमग्नं यकृद्वा त्रीपलानि लेहः ॥** ॥ क्षीरदो
र्त्तं पतंतं सालकुदवं मंदं पिनापाचितं चावेत्या कमुपागते परिहितं प्रस्थं गुडं निःक्षिपेत् वा
तुजातलवं गजानि फलं चोर्मुत्ता तुगाधान्यकं श्रुं ठिमागधिको घणाश्च ममपा लोहैश्च मिश्री
रुजं दुग्धं शयकासमाहृतगदान् हिक्काश्च सूक्ष्मशोषकान् विंशं मेहशिरोचिकारशमने
रोगानशयात् जयेत् ॥ **इति सा लाया कता ॥** ॥ निस्तप्यं वीजं मेरुं उं ययस्य च गुणोपचेत् तस्मि

राम

न्ययसि शोषे च तद्वज्रपरिशोषयेत् पश्चाद्भुते समं युक्तं संपद्येत् नृदुवह्निना कदुत्रिकं लो
वगं वल्लान् वक्रपत्रके सरम् अश्वगंधा फारास्मा घडग्रंथारेण कावरी लोहं पुनर्न वास्यामा
उशीरं जातिपत्रकं जातीफलं मृत्नाम्रं च सस्म चूर्णितु कारयेत् सतत्कर्षद्वयं चैव समं स्वं उं वि
मिश्रयेत् मात्रा यत्नार्द्धकं तस्य प्रातः स्नानं तथा यमश्नयेत् अशोतिं वा तजान् रोगांश्च चारि रश्च ये
निका न् उदराणि तथा चाष्टौ ह्यं व्रजं निहंति च विशतिं मे हजान् रोगां नाम वा तं सदा रुणं
हंत्यष्टादश कुष्ठानि क्षयं रोगांश्च सप्रधाप्यैव यो दुर्गो रोगांश्च यं च आसान् प्रणाशयेत् च
त्वोरोगान् हृदि रोगं गलग्रहं ~~चूर्णितं वा इकपस्थं गुडपस्थं नपा व~~
येत् सर्विषः कुटयंदत्वा चूर्णितं वेदमावयेत् चतुर्जातं लंबोषं त्रिपलं तु र्यभागिका लंबं गम
भया जीव्या भूनि वयो मूरम् देवदार्वश्च गंधा व्रजातीयत्र फला गुरु गायत्री सार मृद्दीकादि

धा. का

गुणायोरजः क्षियेत्. कासंश्वासंश्चपंशेषंस्वंदैकादशरूपिणं । श्लेष्मप्रकोपमामं चमंदाग्नि
मुदरग्रहं. हृद्गंगरक्तदोषं चरुतिवर्णाग्निवृद्धिं कृत्. वलपुष्टिप्रदो वृषोऽर्द्धकोले हउच्यते. **इ**
त्यार्द्धकायकः ॥ आर्द्धकंस्वंडश. कृत्वा तत्संस्तुरभी घृतं लोहे विशाले सुदृढे मृमये वा वि
चक्षणाः पावता नार्द्धकाः रं डास्ता वना शो गु ड. स्मृत. दवी मलेय नं या वत्या चये मृडु वद्धि
ना. सम्य कूपकं ततो ज्ञात्वा कर्कनीमानि दाययेत्. विश्वाजात्यूषणं. नागकेसरं. जातियत्रि
का. एलावकूपत्रमगधाश्चान्यकं कृत्वा सीरकं. ग्रंथिकं च विजातस्मिन्. शीते पदापयेत्. तु
र्यभागे न स वाणि. स्निग्धभांडे निधापयेत्. प्लाई मपि भुंजीत. शीतकाले विशेषतः कर्णना
सास्यरोगं चक्षयोरोगं पुरः शतंश्वासंकासं स्मृतिप्रंशंस्वरभंगमरो वकं. हृद्गंगग्रहणी श्रुं ग
लशोषान्निवारयेत् ॥ **इत्यार्द्धकायकः** ॥ निस्तुषं लसुनं कृत्वा रात्रौ तत्रै विनिः क्षियेत्.

राम

१०

तदग्रमंधनाश्मयप्रानग्राह्यं जलापुनमप्रस्थमात्रं तु तत्पिष्टुक्षीरप्रस्यचतुष्टयं वि
याद्यसां दीमुतेऽस्मिन्सर्पिषः कुडवं शिष्येत् रास्नासतावरीरुनासदीविश्वासुरड
मं दृढशरु कदीयाग्नि शताक्षातपुनर्नवा फलत्रयं पिप्याली चरुमिष्टुः कर्षसंमित
विचूर्णशीते कुडवं मधुनस्तत्र योजयेत् सितायामश्वदेन्मात्रं मांघवानहनुग्रहे आशे
पकादिभंगेषु कपुरुस्तमहुः सह सर्वांगसंधिभंगे च प्रवले मारुते हितः लसुनस्य
मुयाकोयं वर्णाशु पुष्टिकारकः **पुष्टिकारकः पुष्टिकारकः पुष्टिकारकः** कसेरु कुडवं
चैव घृतं ग्राह्यं च तत्समं गोशुरं भाजने देयं पन्सम्यक् मिषकूबरः उत्तार्यै शिष्येत् तत्र
गुडं कोलद्वयं शुभम् खडाप्रस्थाद्वयं चैव पाकं कृत्वा शिष्येत् पुनः पाषाणमेदं त्रिकुटु
लोचं जाती सतावरी मजिष्ठाश्वात कामाजू विश्वं मोचरसंतथा सतेषां मुक्तिमान् च

भा. का.

चतुः कर्षचमोदकं स्त्रीप्रदं तिरुं या अयोनिदोषं शमं नयेत् ॥ **कलेरुपाकः ॥**
मन्त्रातकानां यवमोदकानां दत्तयुतानां च तथा ठकं स्यात् ॥ **पृष्ठा** ॥ **कलेरुपाकः ॥**
पृष्ठा ल्यतो ये विस्त्रजे न्यवाते अष्कानि तानि द्विदलीकृतानि ततः पचेदप्युचतुर्गुणसुत
त्वादशोषं परितु शीतं क्षीरेण तुल्येन विचयेत्तत् ॥ **पृष्ठा** ॥ **कलेरुपाकः ॥**
लाघोऽशमि पचेत् ॥ **पृष्ठा** ॥ **कलेरुपाकः ॥**
नादुरकचीणा वाशसंदे वपुष्मं मुशली द्वयं च कंकोलमूर्वी द्वयदीप्युग्मं नतं सरांगं
जपिष्यली च विदारिजाती फलयत्रमस्तकी कुवेरजीरा गुरु साध्विशोषं मेदाद्वयं लो
हरसंदं युग्मं वगंतथा कुंकुमकर्षमेकं दं ताविशीर्णादृतां प्रयांति विशीर्णा कर्णां गुलिना
सिकापि सुधारसादयधिकमभायो न चात्रयाना दिषु यंत्रणं च अनन्यमधानरसिं

ताम

११

हवीर्योऽरुजाविहीनः सवलः सुरूपः रुहस्यतेरप्यधिकश्चतुर्ध्याकांत्यास्मरादप्यधिकः सुरवा
 चविमिष्यसंस्थाप्यदिनानिसप्तततः प्रयो ज्योतिवलेनमात्राः जयेद्विकारानखिलांश्चकु
 ष्ठान् दृष्टिप्रदंदीप्रवलंकरोति शतापुषं चैवनरं विधत्ते राजात्ययं सर्वरसायनानां ॥ इति श्री
 पूनमज्ञानकथाकाः : नुत्तामादायदासायाः यचेदष्टगुणे जले ॥ तेन पादावशेषेण पाचये
 दाढकं मिषदूहरीतकीनां दूर्णस्य खंडांश्च द्वातथाशतं शीतोभूते क्षिपेत्तत्र क्षौद्रस्याष्टाय
 लापि चः वंशोद्भवायाश्चत्वारिपिप्यल्पष्टयलंतथाः चानुजातं पलं चैकं लेख्यं संप्रकाशये
 त् रक्तपित्तं क्षयं कासं स्वासमं ग्रेश्च मंदतां ॥ इति श्री सायकः ॥ शतं संगृह्य भाग्यास्तु दशम
 ल्यास्ततः परमशतं हरीतकीनां च यचेत्तौ ये चतुर्गुणे पादशेषे च शीते तु तस्मिन् वस्त्रपरिमु
 ति आलोप्रचतुलं पूतां गुडस्य प्राक्षिपेत्ततः पुनः पचत्तं मृद्वौ यावद्वै हत्वमापुयात् शतं

३

पा. क।

चमधुनश्चैव षट्पलानि यदापयेत् त्रिकदुःत्रिसु^{गो}धं च पलिकानि पृथक् कर्षय्य स
वक्षारं संक्षेपे प्रक्षिपेत्ततः मक्षयेद्भयामेकां लेहत्यार्धपलं लिहेत् श्वासं सुदारुणं हं
तिः कासं च विधत्तथा **प्रतिभागीया** ॥ समूलपत्राचि तर्कटकार्यास्तु लो जल जागपरि शु शु
तां वः हरातकां नो च शतं निदध्याद च त्रयत्का चरणां वशेषं शीतं सुपूतं च भयासमेतं क्षिपेत्क
ताह च पुनस्तदेव गुडस्य दत्वा शतद्वयं सुयक्कमु त्ताप्येत्ततः सुशीते कदुत्रिकं च त्रिपलप्रमाणं
पलत्रयं पुष्परसस्य तस्य ॥ क्षिपेच्च तुर्जात पले यथाप्रियं उपमानो विधिना वलेहः वाता
त्मकं पित्तकफैर्हवं च द्विदोषजं कासमपि त्रयं च क्षतोद्भवं च क्षयजं च हन्यात्सपीनसम्भा
मगुरः क्षतं च यश्माणमेकादशमुग्रहं यंगुह्यदि हं हिरसाः पनं स्यात् तुगाक्षीरी वया वित्री भा
गी कर्कटशृंगिकाः कटफलं पुष्करं वा साक्षिपेदध्वपलो मितान् **इति कंरकारी हरीतकीया**

राम

१२

दशमूलकषायस्य कंसे पथ्या शतं घचेत्तुलां दशाधुने दद्याद् व्योषः शारचतुःपलं विजा
तकं सुवर्णीं संपस्थां कं मधुनो हि मे दशमूलहरीतकाः शोफाभ्यंति सुदुस्तरान् च्वरा रोचक
मेहार्शः कुष्ठपांडूदरामयान् ॥ इति शोफे दशमूलहरीतकाः ॥ त्रिदृते जोवती दती च दंष्ट्रा च
त्रकं सटीः गवाक्षी विश्वमूला च विडंगानि हरीतकोः पलोन्मिता निवेतानि पलायुष्टा वरुस्वराः
तावन्यलं दृष्टुं दारुस्तराण्येतुयोऽशजले दारुद्रुपे काथं च तैर्भुर्भागा वशेषितं शीतं पु
तं रसं भूयः काथेभ्यस्त्रिगुणो गुडः लेहं यचेत्तुलं तावद्यावदुर्वी प्रलेपने अवतार्यततः पश्चा
द्भुर्भागी मानिदापयेत् त्रिदृते जोवती कंदचित्रकान् द्विपलांशकान् सलात्वे कुमरि च
वापि नागरं वापि षट्पलं हानिं शत्यलिकं चैव चूर्णं देत्वा निधापयेत् ततो मानं प्रपुंजी
जीतजीर्णशी गो रसोपनेः पंचगुमान् प्रमेहांश्च पांडुरोगं हलीमकं जयेदशसि सर्वाणि त

पा. का

वासवीं दशति चरसां पनवरं च वमेधा जनन मुतमं गुडः श्री वाहुशालो पंडु नीमारिः प्रकी
त्रितः ॥ **पवाधान्यजमोदजा जिहपुषैर्वोषाग सिंधु भद्वैः सश्रेय**
स्यजमोदकीटिरपुमिः कृष्ण जटासिंधुजैसयोषैः सकलाजकैः सतुरिभिरुत्पन्नैः
शेषधैः प्रत्येकं नवपालिकैः सतैलकुंडैः साईं निरुमुष्टिभिः सचैरामलकीरसस्यतुल
यासाईं तुलाईं गुडः संपाचोभिषजावलेहवदप्राकूभोजनाद्भक्ष्यते येकेचित्प्रहलीग
दाः समुदजाः कासाः सशोषामयाः सश्वासश्चपथुः सरोदररुजा कल्याणकस्तंजयेत्
॥ इलिकल्याणपुडः ॥ अथ मधुपकूहरीतं काः ॥ सुपकूपथ्यामशतलेपं चकं चमूत्रेण
वोपुस्थामितेविद्या व्यापस्थे पुनः कांजिकदुग्धतकैत्यक्तानतोभिः कलिकाविधेयाः ॥ यो
षेजचानीकुरजस्यवीजं मुस्ताजलदाडिममस्रवेतसम् सधातुकीपुष्पामजातिपुष्पं क

राम
१३

लया

एतन्नामी चरसं सवि त्वं सौ न सं सें ध्रुवमश्मवत्कं जवाप्रम ज्ञातिनिष्ठा च पादाः लवंगजा
नीके लतुर्य जाता न्येतानि तु न्यानि च तत्र जातम् कपित्थमां इरमघो दशांशः समस्त च
णाई मितासिता चः अनेन यथोः परितरणीयाः सूत्रेण युत्वा परि वेष्टु नायाः स्थास्यां तत
स्ताः कमशो निधाय तृणा निमुक्ता परितो विमु च्यः मंदग्निनायाममथो विष्णुष्य विद्यापरी
नाम धुनिक्षिपेच्चः ताः सेव्यमाना ग्रहणी पमेहः श्वासापहा वह्निकराः सुवृष्याः पादुमवातापह
राश्च पुष्टिपदा पकाः क्षौद्रमपाप्रदिष्टा ॥ इति मन्त्रय कहरीत का ॥ ॥ ह्य शो कृत्वा श्वगंधा
याश्च शोः दशपलो मितं तदध्वना गरं दूणां तस्याध्वं विष्यली तथा मरिचानां पलं चैकं सश्म
दूणां तु कारयेत् त्वागे लापत्र पुष्पं च रुकैः कंतु पलं पलम् तुलाध्वं माहिषं डाध्वं तस्याध्वं माक्षि
कं तथा माक्षिकाध्वं घृतं गंधं खडादष्टम लानि च ययः खडाहि माक्षीकं मन्त्रार्थे कत्र कारयेत्
क

पा. का

कदाहेमृगामये शिखाया चयेनृद्विनाः रवीप्रलेये संजाते चातुर्जीतं विमिः क्षिपेत्पदि
स्थानं कुलाकारं तावन्निष्पन्नमादिशेत् पयोभुक्तं घृतं दद्यात्तावदन्तारयेत्ततः ग्रंथिकं मूष
णं रुद्रालवंगं तगरतथा जालीफलमुशीरं च वालकं मल्लयोद्भवम् श्रीफलां मोरुहं धान्यं
तकीवंशलोचनम् धात्रीखदिरसारं च घनसारं तथैव च पुनर्नवाश्च गंधाच हुताशनश
तावरी माचागद्याणके चैषां दद्यात्तामन्ननिक्षिपेत् पश्चात्तच्छीजलं जाल्यास्त्रिगुणं भांडे नि
धाययेत् पलायं मपि भुंजीत पथे दृष्टाहारभोजनम् कासं श्वासं तथा चान्यमजीर्णं वातशोणि
तसीहामयं च मांघं च आमवातं वडर्जयम् शोफं शूलं च वातार्शः पांडुरोगं च कामलां ग्रहं
पुलं च तठरशीतदातकफोद्भवम् एकमासप्रयोगेन रुद्धः संजायते पुनः मदाग्रे दीपनं
कस्यवा लानां विनिवर्द्धनं स्त्रीणां च कुरुते पुष्टिं प्रसूतास्तन्यवर्द्धनम् यावत्तन्यं भवेत्ततो

नि

राम
१४

कंता वनभीरुतं विवेतः क्षीणानां वलोहीनानां हितः कामाग्निदीयनः सर्वव्याधिरुः श्रे
ष्टो ह्यश्वगंधादिपाचनः ॥ इति हृदयगंधापाकः ॥ ॥ पस्थार्धवकणा चूर्णं काश्मीरं च त
दर्थकम् द्वादशप्रस्थमात्रं तु गो दुग्धं न त्रिभिः क्षिपेत् लोहे कटाहे मुदटे स का हृत्य निश्चापये
त् मृद्वग्निनाय चेत्तत्र घृतं दद्यात्पुत्रये शर्कराया विभु दद्यात्पला निदशानि घेत शीती
मतेततः पश्चात् सुगन्धिनीमानि दापयेत् चतुर्जातं देवपुष्पली मूलपित्रकम् ज्ञाती पुलं जा
ती पत्री कुवेराक्षं कयावकाः शतावरी वाजिगंधगोशुरं ह पुष्पा सटीः वृक्षास्त्रिणा गरं धान्यं
कवरी वशलोचनं मृगानकं कसेहं वपुस्तामो वरसंतथा हृद्द्वारुः देवदारुस्तगरं
चयकानिका रुक्मा गुरुः पप्रपुलंतथा चेशुरवीजकम् सर्वाण्येता नि सं चूर्ण्य पृथग
ईप्सं समितान् अप्रकंचतथा मूलं नागं वंगं मृतायसं पयसा सोधितं नागं पर्वशेन

पा. का.

विनिःश्रियेत् काशीरकावलेहोपे इव लानां वलपदः वलमोजश्वपुष्पापुः सुकुमारस्युवई
नमः श्रीगोत्रिपानपुत्रकावलमांसविवर्जिताः व्याघ्रानानां च धातुवृद्धिकरः परः वानिकाश्च
षिकाश्चैव व्याघ्रपः संभवंति ये तेषां नाशरः क्षियंति मिराणां पथारविः ॥ इति केसरवल
हा ॥ भस्मातक द्विपस्थं च डालु दुग्धे विपाचयेत् द्विपस्थं च घृतं दद्यात् पस्थं शुद्धा च शर्करा त्रि
फला त्रिगुणं मुस्ता मजिष्ठा धान्यजीरकम् वातुजातिकर्णं वैरपथीयप्रक केसरमूलं वंगं जाम्बिकं
कोलं विदारीकंदमुत्पलं वंशजं लोहनामं च कर्पूरं रवदिरं तथा पस्थां हनि क्षिये चूर्णं भक्षयेत्
लमात्रकम् रक्तपित्तं च कुष्ठं च दद्रूपामावि चर्विका वकिनं वातरक्तं च प्रवहत्यपे शोणितं च
गविस्फूर्णं वाधिर्यशे धिल्यं वकलोलुपः विजयेत् सर्वपित्तानि वातव्याधिबिनाशनं ॥ इति
ह्यातकयाक ॥ डालापुस्थं क्षालयेत्वा जलेन छाया शुष्कं प्रक्षियेद्वां उमध्यो गोक्षीरेन त्या

राम

१५

त्रयेदष्टगुणं दर्व्यालोपस्थापयेत्याकशेषतस्मिन्वाकेषु क्षिपेदौषधानि चूर्णं कृत्वा वस्त्रपूना
निःपर्यरातिविषामूर्वापटोलंघनवालुकमृहीतव्यासथा चूर्णं सर्पशर्करापापुनः तेन क्षीरेणा योज्यता
देवार्थाः कंदमेव च घृतेन नवनवीनेन पिंडी कृत्वा तु भक्षयेत् पित्रसंग्रहणीयां दुकामलानि तृषापहं भ्रमो म
ही तृषा हि कान्तमकोन्मादचारमरी मेहपित्तार्शकुष्ठं च नाशयत्याश्रुतिः श्रितं ॥ इति दृशाया कम् ॥
जातीफलानां शतयंच कंतु घृते सडुग्धे त्वविषा च सम्यक् सृजिता समांस च तथा विचूर्ण्य दद्यात्तुगायाः प
लमर्द्धमेव कर्पूरकंकोः तलवंग चूर्णं त्रिजातकं मो वरसं च सम्यक् सृतं किल्लीटं सकलामेयध्रं शोषं च मे
हंसकलं निहन्यात् ॥ इति जातीफलार्थकम् ॥ वातारिवीजं यस्थं तु मुपकं निःसुषो कृतं क्षीरं दोणा
र्द्धसंयुक्तं भिषक् कृतं दापि नापचेत् घृतप्रस्था र्द्धं पुकूपके खंडा प्रस्था द्वयं क्षिपेत् श्रवणं स वतुर्जीतं
ग्रंथिकं वद्विषयकोष्ठं नामि सी शटी विखंडी प्यौ जीरे निशापुगं श्रवणं धाबलापा टा हपुष्पावेतपु

पा. का.

श
करम्. अदंष्ट्रावत्सकंदारुहकं. बालकं. वरीरुतानि. पित्रुमात्राणि. चूर्णितानि. विनिःश्रियेत्. भक्षयेच्च य
थासाध्यं. प्रभाते. त्रितयमादरात्. बानव्याधिभवशूलं. शोफदृष्टिं. तथोदाहृतम्. आनाहं. शरीरुत्समास
वातं. करीग्रहः. तथाहि. ध्यास्यासकासवातव्याधिगलामयान्. अर्दिताक्षे. पविश्यादी. पंध्रसी. चापतंत्रक
मू. यक्षाघातं. पंगुवातं. भंगदंडायतानकम्. मन्वास्तंभं. हनुस्तंभं. नासापेदतिवेगतः. आमवातगजे. डेषु
केसरीकथितः. श्रमः. वलकृहं. हृष्टो. पुष्टिदो. भानुसाध्यकृतम्. ॥ शतिद्वंद्वं. दंडयाका. ॥ यस्यासिपे
क्षानरिका. सुबीजमुष्मोदके. पामचतुष्टयं. च. विद्यषपि. दृष्टदृष्टे. दगाटं. पावद्रवे. त्रिस्तुष. निर्मलं. च. ऊ
पाविशुषं. च. तदेव. चूर्णं. क्रिये. आगरु. जातियत्री. जातीफलं. नागारदेवपुष्पं. आकत्सकं. जीरकपि
प्यली. च. त्रिजातकं. केसरहस्तिसंज्ञं. कर्पूरकं. कोलसमुद्रशोषं. भस्मातकं. केसरहंसपाकं. विषं
करंगं. सुरसानि. जानंदनीक. वावाशुरकं. ववीजं. सर्वक्षिपे. वैवयला. र्द्धमानं. पला. र्द्धमानेन. च. ना

राम

१५

गनागवंगोदद्यात्तथाभौशलिकं च कंदं अयः कुबेरं च तथा हि फेनं पलप्रमाणानि विनिक्षिपेत्
प्रस्थद्वयं तत्र सितां च दद्यात् शीते च तत्र मधुमे भिषगाप्ये ज्यं पद्मासु पाके कुडवे द्वयं च स्थितं सु
भां उवसु धूपिते च स्वादे तत्र तो वक्रिवलानुसारं दाक्षाय फलं वा करली पूलं वा पिपा लुमं ज्ञात्वा थश
करा च ॥ दृते न पुक्ताश्च तिलाश्च भक्ष्या विवर्जयेदस्त्ररसान् सदैव वस्थां च रामां कुरुते सका
मां मेधाकरं पुष्टिकारं नितान्तं अनेन शाम्यंति च सर्वे रोगाश्चास्य पाद्मा मयराजपश्मा
ः कासं श्वाहक्ताश्च पथुश्च मेहः सर्वे पणश्चंति च षा पुरोगाः दिने दिने कामसमानरूपो ज
नरः कामिनिका मिनिका यगुर्थः ऐश्वरी सुखा गा वीर्या अपि नष्टा काये चैव खं जा वहु वा पु
युक्ताः तेषां विकाराः प्रसमं प्रपयंति नरो भवेद्भीमयराक्रमश्च ॥ इति हल्कापिकुडुवाकः ॥
निक्षिपेत् त्रिदिनं मूत्रे गवांगुर्वी हरीतकी ततस्तत्रैगवामे व त्रिदिनं तां विभावयेत् हस्ते द

वा. का

येदिनमेकं तु रशमु लोमसा हते. निर्मलं वा तन. कृत्वा चूर्णं ना. यविडादिनाः सपूर्यवेष्टये
तु स्रुत्रैर्निंदुकानां एषु च. मज्जयेदिनमेकं तु धनं जपहरीतकी. पत्तयहं भक्षयेदध्वप्रमाणेन नर
ः सदा वर्द्धिनी जटारस्याग्रेण माती सारया. जेनी ॥ **रक्तचक्रं यथा तदा ॥** जीरकप्रस्थमेकं
तु जीरमाटकमेतच्च. तत्प्रस्था. ॥ **पुंके शने ॥** इति नायचेत्. सुशीते शर्कराप्रस्थद्वयमत्र वि
निक्षिपेत्. चातुर्गोतकणाविश्वम. जाती. ॥ **रक्तचक्रं यथा तदा ॥** दाडिमं रसजं चान्यं रजनी पडवासकं
ः वंशजातं तु. जीरपत्तयेकं तु यथा. ॥ **रक्तचक्रं यथा तदा ॥** जीरक. थावले होयं प्रदरापहा. पररक्तयितं मुखग
दं पमेहं हृ. कूकारमरीम्. जीर्णज्वरतथा दाहपी. ॥ **रक्तचक्रं यथा तदा ॥** माशंसिना सयेत्. अगुष्टिला रोमप्रज
नको जाये वर्द्धनः. ॥ **रक्तचक्रं यथा तदा ॥** रक्तचक्रं यथा तदा ॥ **रक्तचक्रं यथा तदा ॥** रक्तचक्रं यथा तदा ॥
की कृतपुष्पात् मध्ये क्षिप्तान् थौषधं. सिनापलं चतुर्ध्वं तु चतुर्जातं पलं पलं द्विषट्पलं च मृ

रम

१७

द्विकामाक्षिकं पलमेव च धारासत्त्वं परान्यथोपश्चात्तस्याप्यमुकुं न के जीर्णो ज्वरे शये काले च
दिमांघ्र्ये प्रमेहे प्रदरे रक्तदोषे च कुष्ठार्शः सुप्रसंख्यते नेत्ररोगैकं च व्याचित्रकयोः पिण्डं च
मुखरोगो मुखजिताः ॥ **रातनातपात्रे काया कः ॥** ॥ पुनर्न क्वा मृता शरुदश मूल जलारकेः
आ ई क स्थिर स प्रस्थं गुडस्य च तुलां पचेत् सुसिद्धे व्योषये त्रैलोक्यं च वृत्तं कार्षिकं पृथक् च
गोर्धनं क्षिपेत् कीले मधुनः कुडवं क्षिपेत् लेहः पुनर्न वा नाम शोफ शूल निषूदनः कासश्च
सोरुचिरो वलवर्णाग्निवर्द्धनः ॥ **इति पुनर्न वा वलेहः ॥** ॥ खर्जूरं द्वादश पलं गुडस्य च य
त्वाष्टकम् पत्वा निसमं खंदस्य मृत्वा चैकं पलं तथा पिप्पली मरिचं चैव कर्षद्वित्रिप्रमाणा
त सुगंधि प्रजिकं चैव च व्याचित्रकयोः पितु सुसिद्धे निक्षिपेत् तत्र इव्या गौरी मानिभं शयेत् ख
जूर पाको वल रुत शय कास निवारणः कं प वा तश्च हिक्का च श्वास कास निवारणः वाला नी

पाका.

उष्टि जननो मेरु प्रदर नाशनः रूपदो हृ हणो हृषः काम संजननः परः ॥ इति स्त्री रूपा ॥
॥ पड वासं प्रस्थ मेहं क्षीर ॥ दोषा विद्या च येत् घनी भूते क्षिये तत्र चूर्णा नीमानि पवनः
वातु जीतं लवेगानि पिप्यत्ती च पुनर्नवा नागार्जुनी खुपं गुप्ता गोशु पिपुसा वकः संजिह्वा क्र
श्वगंधा च तपश्च मात्रं पृथक् पृथक् आक कस्तं तथा कर्षं गुडं शुद्धं पलाष्टकं निर्गुडी के पुवं
मूलं पलमात्रं प्रपो जयेत् नागकुला समेत च वगा प्रकं समस्तथा लोहं शुद्धं पालं चैव विच
एष राणा क हृ पं द्विधारस तु गाक्षीरी पलाभं च प्रकल्पयेत् वा लकं चंदनं तासाः कर्पूरं च शले
चनं जाति फूलं जाति पत्री केसरं रक्तं चंदनं पलमात्रं च दातव्यं भक्षयेत् सा वया नरश्चासंकासं
तथा पांडुं प्रमेहं ववि नाशमेत् यो निदोषं रजो दोषं प्रदं प च द्या तथा वरुमूं च भवे घस्य प्र
शेषति न संशयः स्त्रीणां च कुरुते पुष्टिः वाला नां वांगवर्द्धनम् वलवीर्यकरं पुंसां पड वासं सको ने

॥ म
१८

मं॥ इति पठ्यवा स पाकः ॥ प्रस्थनु पिप्यली चूर्णं क्षीरे पलशतद्वये पचे मृद्वग्निना धामान् दृत
पस्थेन संयुतं घनीभूते मधुनिभे सुगंधीनि विनिश्चियेत् खंडप्रस्थं त्रयं तस्मिन् प्रस्थाद्वम
धुमे वचः सुनिष्यन्नेऽवलेहेतु इव्याणीमानि दायमेम् चातुर्जीतं पंचकोतं मरिचं तगरं लंथा
जातीफलं जातिपत्री देवपुष्पं कुशोरकम् आकल्य काश्चि शोषं च अगारु जीरकद्वयं शत
पुष्पासदी धान्यं विडंगं तात्निमेव च सुवर्णमाक्षिकं लोहं प्रत्येकं तु पलाईकम् तुगाकर्पूरयोश्च
क्लिश्रुणौ मेषां विनिश्चियेत् सुनिष्यन्नेऽवलेहेतु स्थायो वै शुभभाजने सदा सेव्यो नैरेत्येष प्राप्नुमेव
ऽपि कांक्षिभिः सुकृदृद्धिं करोत्या शुभाजीकरणमुत्तमं वलीपलीतनि शुकं पुर्णधातुं प्रजापतेः
नेन स्य व्यमानेन स्त्रीशतं रमते नरः सर्वे गविनिर्मुक्तो दृढकायो महावली तेजोवृद्धिं करोत्या शु
कदपाकां तरुपकः पथा वलं नरैः सेव्यः स्त्रीपुंभिर्वालवृद्धकैः ॥ अशीति श्लेषजानीगा ह्रासयेदिति

पा. का

वेगतः तथा शारदशकुशनिविंशमेहमरोचकः गुल्लं श्रीरं तथा आसं कासं बतमकादिकम् जीर्ण
धरं भुवकः ~~देहं~~ प्रदरथां उत्तामावातरक्तं रक्तयितं तथा शारदशकुशनिविंशमेहमरोचकः गुल्लं श्रीरं तथा आसं कासं बतमकादिकम् जीर्ण
मादं नाशयन्त्यसौ गुणान्त्वान्द्रुक्कीशोगातीकं विनाशयेत् नराणाममृतं त्वेषो देवानां हतथा सु
धाः ~~उत्तामावातरक्तं~~ ~~रक्तयितं~~ ~~तथा शारदशकुशनिविंशमेहमरोचकः~~ ~~गुल्लं~~ ~~श्रीरं~~ ~~तथा आसं~~ ~~कासं~~ ~~बतमकादिकम्~~ ~~जीर्ण~~
उकर्षं शतं तथा गुडं फलं चतुर्ष्वं च मज्जी ~~तथा शारदशकुशनिविंशमेहमरोचकः~~ ~~गुल्लं~~ ~~श्रीरं~~ ~~तथा आसं~~ ~~कासं~~ ~~बतमकादिकम्~~ ~~जीर्ण~~
व्यतुं वरं मासी मर्कटवी जानि चानु जीतं कटुत्रयं जातीयत्र करं भाच प्रत्येकं पि चुमात्रकम् द्विकर्ष
मोदकं कुर्यादिकैकं मक्षयेन्नरः धातुशीणं वलशीणं वीर्यशीणाग्निशीणाकं कासश्चास्य हचिंया
दुसौर्क्यं विषमत्वरं प्रमेहं शुक्लगात्रं वलितं पालितं तथा वातजा व्याधयः सर्वाः क्षयं यासस्य
सेवनान् समश्च जोषि चैतस्य सेवनाद्भजे शतं नारीणां प्रौढकं र्पमानगर्वजुषां भृशं मुरास्या

राम
१८

न त्वलामितं रवादे दधवाग्निं वलं यथाः खंडकूष्मांडले होयः रक्तपित्तं विनाशयेत् पित्तं ज्वरं रुष्मा
दाहं प्रदं रुशतां वमिः स्वरमेदं सन्द्भोगं कासश्चासंक्षतं क्षयः नाशयत्येव वृद्धे पित्तं हृणो वल
वर्द्धनः **यश्च रक्तपित्तादौ लघुखंडकूष्मांडाजले ह** ॥ अथ वृहत् पुराणं पीनमादाय कूष्मांडस्य फ
लं दृढं तद्धीजाधारवीजत्वकूशिराश्रयं समाचरेत् ततो तिस्रस्तु खंडानि कृत्वा तस्य तुलां पचेत् गोड
अस्य तुला पुगं मंदाग्रौ चालयेच्छयैः शर्करा पास्तुलामधो गोघृतं प्रस्थमात्रकं प्रस्थार्धमाशिकं च
पिकुडवं नारिकेरतः पियास्वफलमरुनद्वियलं त्रिवरीफलं क्षिपेये देक न विपचेत् लोहवत् साधु
साधु येत् मिषकू सुयकमालोकाज्वलनादवतारः सुरकः पथ्याकपिकुपूलानि च सममीत्तक
वसर्वेषां रुषामक्षपुगं पृथक् धान्याकपिप्यलीमुसलीमुस्तमश्च गंधाशतावरं नौलमुलीनागवला
वालकं यत्र कंसहीजातीफलं लवंगं वस्त्रश्लेलाहृद्देहिकाः शृंगाटकाः यर्परकं सर्वपलमितं पृथक् चंद

पा. का

नंनागरं धात्रीफलं चाधिकसेरु कं प्रत्येकं पंच कर्षाणि च त्वार्ये तानि निश्चिंयेत् पलद्वयमुशीरस्य म
स्वाणस्योषणस्य च पश्चात्स्थाप्य प्रपञ्चेन भाजने मृमयेन वे कूष्मां उस्यावले होयं भक्षितः यस्य मा
त्रया पथा वह्निबलं वाथ भुक्तो रोगान् विनाशयेत् रक्तपित्तं शीतपित्तमक्षपित्तमरोचकं वह्निमां
शं तथा दाहं तृष्णाप्रदं मेघचरका शोथितथा कूर्चिणां दुर्गं च कामलं उपदेशं विसर्पं च जीर्णं च वि
षमज्वरं लेहोपं परमोदुर्घं हं हणो वलवर्द्धनः स्त्रीवत्त्वनाशनश्चायं महान् वाजीकराग्रणी ॥ इति
रक्तपित्तादौ दुरुक्ष्मां डावलेहः कूष्मां उकस्य स्वरसंयलानां शतमात्रकं रसतुल्यं गवां क्षीरं धात्री चूर्णं
पलायकम् मृद्विनाय चेन्नावशा वं द्ववतिपिंडवत् धात्री तुल्या सितायोऽप्यपलाईलेहयेदनुत्वं
उकूष्मां उकं छेत्तु भुक्तमभ्यासतो हरेत् रक्तपित्तं हस्तपित्तं दाहं तृष्णां च कामलं इत्यपिऽत्वं उकूष्मां उ
कं शतावरी छिन्नं रुहाशयो मुंडतिका वलाः तालमूली च गायत्री व्रीफले वत्तचस्तथा भागां पुष्क

राम
२१

रमुलं च पृथक् यं च यलानि चः जलद्रोणे विपक्वमष्टभागावशेषितम् दिव्यौषधिं हतस्यापि मा
क्षिकेन हतस्य वाः यलं द्वादशकदेयं हृका लोहस्य चूर्णितं खंडं तु खं घृतं देयं यलबोडशकं बुधैः पचे
त्ताम्रमये यात्रे गुडया कोमतो यथाः प्रस्थाई मधुनो देयं श्रभाशमजतुकं च चं शृंगीरुस्माविडंगं च
श्रीं जीजाती फलं यलम् त्रिफलाश्वाकं यत्रं शृक्षं मरिचके सरं चूर्णित्वा सुमाथे तं स्त्रिः गंधभांडेति
धाययेत् यथाकाले प्रभं जीतविडालयदमात्रं कं गव्यक्षीरानुपानं च ततो भुंजीत सात्म्यतः रक्तपि
त्रं शयं कासं पाक्विश्रुलं विशेषतः वातरक्तं प्रमहं च शीतपित्तं वमिक्तमम् श्वपथं पांडुरोगं च कुष्ठं प्री
होदरं तथाः आनाहं मूत्रसंस्नावमाह्वायितं निहंति चः चक्षुष्यं दृष्टं दृष्टं मंगसंप्रीतिवर्द्धनम् आरो
ग्यं पुत्रदं श्रेष्ठं कामाग्निवत् वर्द्धनं श्रीकरं लाघवकरं खंडखाद्यं प्रकीर्तितं ककारपूर्वकं यश्च मा
तं वा नुयसं भवं वर्ज्योयं विशेषेण खंडखाद्यं समम्रता लोहांतरवदजापि पुटनादिक्रियेष्वातेः

रक्तप्रणतः नित्यानंदकरं विशेषकवितानाचाविलासोऽवंधर्मसर्वगुणमहास्थिरमनि
वालोवसतोऽसर्वः अभ्यासेमनिहंतिमृत्युपालितं कामे स्वरोयसरात्सर्वेषां हिनकारिणानि
गदितः श्रीनित्यनाथे नमः ॥ **कामेस्वरमोदकं ॥** ॥ मृतसूताभ्रकगंधं यवसारं सटंकणाः
अग्रिमं च चंचाकुर्मात्सृतुल्यानिमान्मूधीः । तनोजयंती जंवीरभृंगश्च वैर्विमर्दयेत् । त्रिवा
सरं तनो गोलं कृत्वा संशोष्य धारयेत् । लोहपात्रे शरावंच दत्त्वा परि विमुडयेत् । अधो वद्धिशनैः
कुर्याद्यामार्द्धतनउद्धरेत् । रसगुल्यामतिविषां दद्यान्मोचरसं तथा । कफिथाविनयाशु वैर्भावयेत्स
मध्यामिषकूचातकी इयवा मुस्तालोधं किल्वंगुडचिकाः । आसं इवैर्भावयित्वा बेलैकैकं च शोषयेत्
ः रसं वज्रः कपाटारब्धमाधैकं मधुना लिहेत् । वद्धिशुं टिविडं विल्वं लवणं चूर्णयेत्समं पिबेदुष्मां बु
नानुसर्वजां ग्रहणीं जयेत् ॥ **ग्रहणीवजाकपाटः ॥** ॥ टकणारसगंधौ च समं भात्रायं विषात् कपट

पा. का

भा
शरवोत्रिलो वसुधा गंमरी चक्रेः दिनं जंभां मसापिष्टं भवेद्वदिकुमारकः चिशरैश्चैरुलवालादि
वद्विभां धोद्विगंजकः। अजोर्णसंग्रहणं चाप्रयोत्थोपनिजौषधैः ॥ **अधिकुमार** ॥ पारदा मृत्तल वं
गगंधकं भाग्युगममरिचैर्नमिश्रितं तत्र जातिपुल्लमुमर्द्धभागिकं तितितिशफूलरसेन मर्दितं वद्विभां
घघ्रदशवक्त्रनाशेनारामवाण इति विश्रुतोरसः संग्रहग्रहणिकुंभकर्मकं सामवातस्वरुषाणं ज
येतः ॥ **रामवाणोरस** ॥ स्वर्णमुक्तादरमरिचं भागवद्व्याप्रदिष्टं स्वार्थपेष्टौ प्रथमनवनीतेन निधंनुना
थापावत्समेहोत्रजतिसकलं मर्दयेदीपते सौगुंताद्वंद्वं मधुचपलयाः सर्वरोगे वसंतः जीर्णान्वरेधानु
गतेति सारे रक्ताचि ते रक्तजविश्रुतोरोगे घोरव्यथेपि न भवे विकारे वत्तद्वपं डग्ध्रपुतं च पथ्यं वसं
तोमालिनी पूर्वः सर्वरोगहरः शिशोः गर्भिराये देयमेतच्च जपंती पुष्पकेर्षुतं सर्वज्वरहरं श्रेष्ठं गर्भ
पालनमुत्तमं ॥ **मालिनी वसंत** ॥ रसकपुगलभागं वद्विजं भागमेकं द्वितयमथ मुखत्वे मर्दयेन्मृक्ष

राम
२५

गोनः भवति घृतविमुक्तो निंबुनिरेणया बज्जरहरमधुकृत्या मालिनी प्रागवसंतः ॥ राघुमालिनीव
सेता ॥ ॥ स्वर्परं मानुषे मूत्रे स्थितं घृते समकं तिनुषदधर्मरिचं नवनीतेन मर्दयेत् शतधा भाव
ये त्रिंशुरसैः स्याद्रके सके श्वरः पिप्पली मधुपुग्दत्तः ससितो वास्य भेषजं ज्वरं धातुगतं चितं भ्रमं पि
त्रा लज्जा नृगदान् रक्तातीसारग्रहणी दुर्नीमा स्तनिवारयेत् अनसुदधिवा दुग्धपथ्यं चास्मि श्रयो
जयेत् ॥ शक्तिराघुमालिनीवसेता ॥ रसं वंगं समं कृत्वा चतुर्भागं तु गोधकं कुमारी रससंयुक्तं हिनमे
कं विमर्दयेत् सदीपमध्यतीत्राग्निं पर्यर्गं पर्यटोपं त्रगं पचेत् अश्वगंधा मृदा सारयो च रसशतावरी
गोक्षरधात्री कूष्मंडी वाराही पत्रमागधी त्रिफला मर्कटी मुस्ता पथी मधुसमन्वितं सर्वसाम्यसितं
युक्तं चूर्णं कर्षाधसंयुक्तं गुंजा चतुष्टयं मात्रो गोक्षीरादनूपानतः प्रातनुत्थापयेत् तलवणां मुं च
वजेयेत् वरुमूत्रं मुत्रद्रुं रक्तशुक्रप्रमेहकं मधुमेहं नष्टशुक्रं नष्टलिङ्गं च नाशयेत् सर्वमेहः प्रसम

पा. का

नोचंगीश्वर इति स्मृतः ॥ इति वेगेश्वरः ॥ ॥ सूनम स्यात्प्रकं तारमुंडनीशगालमाक्षिकं वट्टिकं
गां कं बोधं समसं मर्दयेत् दिनं घाटानि गुंडिकाय श्रीविष्णु मूलकषागतं रूक्षा विष चेद्भूधरे पुटे भा
षैकं दशमूलस्य कषायेन प्रयो जयेत् अंजनेनाथवानस्यात्स त्रिपानं जेयत् धुवं जाप मंगल रस ॥ शु
द्ध सूनं तथा गंधं लोहेनाम्रं वशीकं शो मरीचं पिप्पली विश्वं समभागानि चूर्णयेत् अर्धभागं विषं दत्वा
मर्दयेद्वासरं द्वयं शंगवेरानुयानेन दद्यात्कुं जावयं मिषकू मन्वत्तरे महाघोरे वातसंग्रहणी गदे
न च ज्वरे भसिं होमः सर्वरोगे प्रजु ज्यते ॥ न च ज्वरे भसिं होमः ॥ स ह सूनं समं गंधं मरिचं टंकरं गातथा
च नुक्तं स्यात्सितायोज्या मस्यापि त्रैतभावयेत् त्रिदिनं मर्दयेत् न रसोपचं चं दशेखरः ॥ द्विगुं
माई कं डा वै र्दयं शीतोदकं पुनः ॥ न क मर्तं च दृता कं यथ्यं तत्र निधापयेत् त्रिदिनात् लिप्तापि तो
थ मत्पु क्षं नाशयेत् ज्वरः ॥ इति चेदशेखरः ॥ शुद्ध सूनं मृतं ताम्रं समं टंकरं गां धकं जं वीरं मध्य
पक्ष

राम
२५

स्थंदोलापत्रेयचेदिनः मईमिझावयेतडावैः शिशुवासाईनिंबुजैः। सखाभीविययात्रास्तीमाना
भीहंसयादिकाः हस्तिशुंटीरुडजटाधूर्नवातारिवायसीः दिनैकं मईयेदासांलोहसंपुटगंपचे
तः दिनैकं बालुकापत्रेसमुद्रत्यविच्छायेतः तालकंदीथकंबोयंविनीरकचित्रकौलभीरस
संमैर्मित्रं त्रिगुंजं भक्षयेत्सहासं निपातज्वरं हंति मुहुपूषाशिनः सुखः ॥ **मेरुकोरसः** ॥ मृत्तसूना
कंतीशणानिटंकणं रव्यपरं समंसयो वतर्कं ग्राधेन दिनं समईयेतदृटः अर्कभीरपुतं नस्यं संनिपा
तहरं परं ॥ **जस्यमैरुः** ॥ सूतमीशणकणगंधमैकाशं जययालकं सर्वैस्त्रिगुणितं जंभवारिधिबृदि
नाष्टकेः नेत्रां जनेन हंत्याशु सर्वोपश्युज्वरं ॥ **अंजनमैरुः** ॥ शुटीमरिचसंयुक्तारसंगधकटंकणं जैया
लस्त्रिगुणः प्रोक्तः सर्वमैकप्रच्छायेतः इच्छामेदीद्विगुंजः स्यान्मिषासहदापयेत्पावतुतुलुकं पी
त्वा तावद्वेगाविरेचयेत्तत्रोदनंच दातव्यमिच्छामेदीयेथेच्छया दोषा कदाचि कुं प्यंति जिता लंपनाया

पा. का

चनैः। ये तु संशोधनैः शब्दान्तैः सां पुनरुद्भवः। बालवृद्धावतिस्तिग्धः भ्रू प्रक्षीणमपार्दितः श्रान्तस्त
षात्स्थूलश्च गभिलो च न वज्वरीः न वप्रसूतानारी च मंदग्निश्च मदात्यपी शल्पादितश्च रुक्षश्च न वि
रेव्या विजानताः ॥ **इहो मे दोरसा ॥** मृतं ताम्रमृतं लौहं प्रत्येकं च यत्तत्र पंचमूषणं लोमं गलीदं तीव्रकं
पीलुकं तथाः प्रत्येकं द्विपलं योज्यं ववभारं चटं कर्णः उभौ पंचयत्तौ पीज्यौ सैंधवं पलपंचकं ॥ द्वा
विंशत्यलंगो मूत्रं तु हीक्षीरं च तत्समं मृद्वग्निना यजेत्सथं स्थाल्याया वा सुयिं उतः सा षड्यं सदा खा
देद्दसो द्यश्च कुटारकः ॥ **अरीकुटारः ॥** भागैकं मूर्च्छितं सूतगंधकं बड्दिवा कुचीः दूणि च त्रह्यवी जा
नां प्रति द्वादश भागिकं विंशद्वा गंगु उस्यापि शौडेण गुडिकाः कृताः श्रयं ब्रह्मरसो नाम्रा ब्रह्महत्या वि
नाशनः। विनिष्कभक्षणाद्वंति प्रसुप्तिं कुक्षमंडलं पातालगरुडी मूलं जलेः पिष्ट्वा पिबेदनुः ॥ **ब्रह्मरसः**
॥ मूर्च्छितं सूतं कंधाची फलं निवस्य चाहरेत्तुल्यां शंखादिरक्षाथैर्द्वितं मर्घं च भक्षयेत्तु निश्चैकद

राम
२७

मुकुटघ्नैः पारिभडा कुर्यात्सः ॥ पारिभडा ॥ शुद्धसूतसमं गंधं तुल्यं च मृत्तनाम्रकं मर्दितं वा कची
काथैर्दिनैकं वटकी कृतं निष्कृमात्रं सदा स्वादेन श्रेय न श्रीशशिलेखिकाः वा कुचीतैलकं कं सभो
इमनुपाययेत् शशिलेखा वटीः शुद्धसूतं विषं गंधं त्रिफला मृगवा कुचीः भस्मातर्कतिलः कृष्मा नि
वलीजं समसमं मर्दयेद्द्वगजदो वैः शौष्ण्येष्वं पुनः पुनः ॥ इत्थं कुर्यात्त्रिसप्ताहं रसः श्वेतारिको भवेत्
मध्वाज्यैर्निष्कमात्रं तु स्वादे न्नेतं विनाशयेत् ॥ शोना रिसः ॥ ताम्रभस्म विषं हेमः शतधा भावितं रसै
ः गुंजां शतयेत्संनियतं वा मिं न चंजरं आडी वुशर्क रासिं धुपुतः स्वर्णं दमैरवः ॥ इशु दासासि
तैर्वा तु दाघि पथ्यं रुचौ ददेत् ॥ स्वर्णं दमैरवा ॥ अमृतज वराट मरिचैस्त्रिपंचन व भागिकैः कमशः वटि
कामुहु समाना वा त श्लेष्म त्रिदोष हरीः त्रिपुर भैरवी वटीः द्वौ कषौ गंधका जाल्यौ सूतकान् द्वौ तथैव च
यत्नतस्तु वयं मर्दयेत्स पादौ रसैर्दिनैः कल्कस वटिकां कृत्वा निक्षिपेत्काचभाजने कर्षे क म मृतं न

पा. का

त्रिनिदवावकनिरोधयेत्. कूयिकायाः परौ भागौ बालुकामिश्रयेत्. अहोरात्रं भवेत्सा र्द्धता
 वत्तत्रयचेदसं. क्षीपमात्रं समारम्य पाचकं वधयेत्. तैः स्वांगशीतलतां दात्वा समाकृष्य रसं ततः
 : तोला र्द्धममृतं दत्वा तोला र्द्धमरिचं तथा. भक्षयेत्त्रिकामिकां सर्वरोगविनाशिनीं. संनिपातं त
 था वातं शूलं मंदाग्नितामपि. नाशयेत्. हृणी गुल्मक्षयपांडुगदानपि. **अथ कुमारो रसः ॥ ३७**
 हस्तं समं गंधं. मरिचं टंकरणं तथा. स्वर्णबीजसर्ममर्धमंगदा वैर्दिना र्द्धकं. सूततुल्यं विषे योज्यं र
 सः कनकसुंदरः शुक्लोगुं जाह्नवं हंति वातानीसारमद्भुतं. दध्वात्रं दापयेत् मथ्यमाजं वाथंगवां दधिः. **क**
नकसुंदरः ॥ इग्धा च यर्दिका मिष्टं. अष्टां टं कणाः. विषं गंधकं शुसूतैः वतुल्यं जवीरजै र्वैः. म
 दयेद्भक्षयेन्नाषं मरिचा ज्वलिहेदनुः. निहंति ग्रहणी रोगं पथ्यं तक्रौदनं हितं. **हं स यो रसः ॥ ३८**
 इमं जगो जुल्यो तयो द्विगुणं मंजनं किंचित्करसं पुक्ते मंजनं नयनामृतं. गंधकेन मृतं ता म्रं मधुना

सापमंजेयेत्ः य ठलादी विहंते तच्छीघ्रमेव न संशयः नयनामं ता जनं रसेन वंगत्रिगुणो प्रगृह्य न
त्याद भागं रविनारहे मः भस्मीकृतं योजय मर्दपीतदिनत्रयं च फिरसेन पर्मे विषं च दत्वा ऽत्र कला
प्रमाणमजादिग्यतैः परिभावयेच्चः वस्त्रद्वयं चास्य ददीत वरुहिकटुत्रयार्द्धद्वयसंप्रयुक्तं तैलेन चाभ्य
त्यवपुष्य कुर्यात्स्नानं जलेनापि च शीतलेन पावडवेत्तुः सहशीतमस्य मूत्रं गुरीष च शरीर कंपः य
थ्येपदीशपिरिजापतेस्य मरी चस्थंडं दधिभक्तं च स्वल्पं ददीत्त ईक मस्य साकं दिनाष्टकं स्नान
विधिरव कुर्पति सन्निपातसूर्यः स्नानमस्म समं गंधं गंधपाशमनः शिला माक्षिकं पिप्पली विषं
पत्थेकं च शिला समं चूर्णयेद्वा वयेत्यत्रैर्मस्य मापूरकैः क्रमात् समश्वाभावपे कृष्णं देपं गुं जाद्वयं
द्वयं ताला यणै रसं चानुयं च कोलमथापि वाः विहंति संनिपातादी नरसीयं जलयोगिकः । जलयो
गं विना पात्ररसवीर्यं म चर्धते जलयोगिकः ॥ गुं वेशील शुनां भेदिर्मर्दये घाममात्रकं तस्योदकेन संयु

पा. का

तं न स्पृशत न तन्मतिबो ध्रुवतः मरिचेन स पुमा उक्तं हंति तं द्रो प्रलापकान् मो हां धस्यैः विषं यत्नमिनं स
तः शा ~~ग~~ शिकश्च शिपितद्वयं तच्चूर्णं संपुटे कृत्वा काचलि सशरावयोः मुद्रां कृत्वा तु संशोष्य ततश्च
ह्या निवेशयेत् वडिं शनैः शनैः कुर्यात् तद्वयं तच्चूर्णं संपुटे कृत्वा काचलि प्रशरावयोः मुद्रां कृत्वा तु
संशोष्य ततश्च ह्या निवेशयेत् वडिं शनैः शनैः कुर्यात् तद्वयं तच्चूर्णं संपुटे कृत्वा काचलि प्रशरावयोः
मुद्रां कृत्वा तु संशोष्य ततश्च ह्या निवेशयेत् वडिं शनैः शनैः कुर्यात् तद्वयं संख्यया तत उद्धाद्य त
मुद्रा मुपरि स्थ दशरावकात् संलग्नो यो भवेद्भूमत्तं गृह्णोपा कृत्वा नैऋतैः वायुः स्य शीघ्रं पथान् त्याज्य त
ः कृप्या निवेशयेत् पाव दूचा मुखे लग्रं कृप्या त्रिर्याति मे षजं ता वत्मा त्रोर सो देयो मूर्च्छि स स त्रिपति
निशुराणा प्रहते मूर्द्धि न त्रां गुल्या च घर्षयेत् रक्तं भव ज संपर्क मूर्च्छि नो पि हि ती वतिः तथैव स र्प
दृष्ट मृता वस्थो पि जीवतिः पदा ता यो भवेत् तस्य मयुरं तत्र दोषं तेः ॥ इति स चिकित्सा मराणाः ॥

राम
२२

मेघजैरश्मरीप्रोक्तैर्मन्त्रकुरुमुपाचरेत्ः अघोरजः क्षापिष्यं मधुना सह योजितं मूचकं कुं नि
हंत्यानुमिलैर्हैत्रैः सशयः लोहचूर्णं ॥ रसगंधकतुल्यं च अहंजवीरमर्दितं त्रिभूतितं त्रिकदुनोदे
पंशं जाचतुष्टयं गर्भिशयाः शुलविषं भजराजीर्णं सुकेवलः गतिर्भविलासः नवसादरहरिता
लपततुष्टयं दंशलोपयेत्तुष्टयं कविषं नश्यति ॥ इति विषाधिकारः ॥ रसगंधं विषाचैव द
रदंसमनसिताः लतानि समभागानि मरिचं चाष्टकं कर्कः त्रिकदुटकषण्डं स्यात्तुष्टयं कृत्या वि
दूरीयेत्तुष्टयं कैकं मरिचं दद्यात्तुष्टयं कदूरीनिकारयेत्तुष्टयं आशं रसनादुलं पुटं देयं विभिषकूव
रैः काशं वासं सपंहं हिक्कां नाशयेत्तुष्टयं रसं रसासकुटारोपं चरकेन प्रकाशितं ॥ १ ॥ रतिम
धुयकुरुरीतकी ॥ २ ॥ ॥ स्वित्राद्विद्विषयवागोशुरकोरुवकैः छिन्नोद्वातुषजलैर्मधुना
वलीढा ॥ वहुल्यविहमतिः फूलमसग्रविमिश्रमासानि सारमयहरंति हरितकीयं ॥ ३ ॥ ॥

प्रा. का.

इति लघुमधुपका मन्त्राः ॥ १ ॥ श्लोदाद्विगुणितं स चिः चिताद्विगुणयिष्यली ॥ विष्यल्यदि
गुणाचावसितादेयासुशोभना ॥ १ ॥ सितायाद्विगुणं क्षीरं श्लोदेण च समं न्वितं ॥ चातुर्जातक मंत्रा विष
काप्याश्च मोदकान् ॥ २ ॥ रसासृगांसमेदोस्थितं नाशयते स्वरं ॥ कासं श्वासेन तथा पांडुवह्निमांघ
मरोचकं ॥ धातु क्षयं नाशयति धातुपुष्टिं करोति च ॥ चलेदिपवलं कुर्यात्पिष्यली मोदकः स
दाः ॥ ५ ॥ इति पिष्यली मोदकः जीर्णार्ज्वरे ॥ १ ॥ त्रिकटुत्रिफलानुत्तं जीरकद्वयधान्यकं
॥ कटुफलं पौष्करं शृंगीयवानोसैधवं विडं ॥ १ ॥ तालीसं केसरं पत्रं त्वंगेलाचफलं तथा ॥ जा
तोष्णं शंखं च मुराकपूरं चंदनं ॥ २ ॥ पायंत्येतानि दूराणि नितावंत्येव तु मेथीका ॥ संवृ
ण्णगुटिकाः कार्याः पुरातनगुडेन तु ॥ ३ ॥ घृतेन मधुना किं वित् रवादेदग्निवत् प्रणि ॥ ४
॥ अग्निं च कुरुते दीप्तिं मेदः श्वासे महोषधं ॥ वलवर्णं वलान्धेष्वस्वरं सधानकारकं ॥ ५ ॥

राम

३०

प्रमेहाज विराति चैव मूत्राद्या तं तथा स्मरौः ॥ पांडुरोगं तथा र्शासि यश्मानं हंति च कामलो ॥ ध
स्तनौ च यनि मौ शारौ स्यातां ताल फलो यमौ ॥ इष्टि प्रसादनं चैव नार्शणा मुदय प्रदः ॥ ७ ॥ प्रोक्ता
पंगह न येन मो ॥ यो कामोदकः शुभः ॥ ८ ॥ इति मेथिका मोदकः ॥ ९ ॥ अथ ये च जीरकपाक
॥ १० ॥ जीरकं ह पुषा धान्यं शता द्वा वदराणि च ॥ पक्वान्निराजी का हिं गुपत्रिका काशमर्दकं ॥ १ ॥
पिप्पली पिप्पली मूलं ॥ अजमोदा मुवाथिका ॥ चित्रकं त्रिफलों शानितथा धान्यं चतुःपलं ॥ २ ॥
कैवेरुं नगरं कुष्ठं तथा दां प्यकमेव च ॥ गुडस्य च शतं दद्यात् ॥ घृतप्रस्थं तथैव च ॥ ३ ॥
जीरप्रस्थसमा युक्तं शनैर्मुक्षि नाय चेत् ॥ पंचजीरकरत्नेषु स्रुतिकानां प्रशस्यते ॥ ४ ॥ गर्भा
थो नीनां नारी राग गर्भदो वा न नाशकः ॥ विंशति व्यापदो यो नेः का संश्वा संक्षयं तथा ॥ ५ ॥ हली
मकं पांडुरोगं दौर्गंध्यं मूत्रं रु ॥ तो हंति पि तो न न कु वाः पथया त्रायते शृणाः ॥ उपयोगा ॥ स्त्रियो

नित्यमलक्ष्मीमलवर्जिता ॥ ॐ ॥ इति यंत्रं जीरकपाकः ॥ ॐ ॥ जातारोगा विनश्यन्ति न भवंति कदाच
 न ॥ त्रिफलायाः काषायेन प्रातर्नपनधा वनात् ॥ ॐ ॥ नित्रोमे ॥ ॥ हरिद्रायाः प्रलान्घ्यौषट्पलं
 हविषस्तथा ॥ खंडाद्विप्रस्थसंयुक्तं शीरस्याद्भिशतं तथा ॥ १ ॥ व्योषत्रिजातकंचैव त्रिहसुसंनथे
 वच ॥ जीरकंच विडंगं च देवदारुसपष्टिकं ॥ २ ॥ एतानि समभागानि दूर्गापिताय लानि च ॥ प्रक्षि
 प्य त्रिपंचेना यथा हवीं प्रलेपनं ॥ ३ ॥ तमुथा शिवं लरवादेकुष्ठरीगं त्यथो हति ॥ कंडुविस्फोटद
 दु गं जातानं परमोषधौ ॥ श्रीशैविषट्प्रकाराणि रक्तपित्तमुक्षारुणां ॥ असृपित्तं निहंत्या श्रयांडु
 लेहहलीमकं ॥ ४ ॥ अश्वत्थं निर्मितं ब्रैह्म हरिद्राखंडमुत्तमं ॥ ० ॥ इति हरिद्राखंडं ॥ ॐ ॥ आथा
 मषाकः ॥ ॐ ॥ पक्वतरसो शोणः पादः स्यात् ॥ खंडकः ॥ घृतमर्द्धततो योज्यं चतुर्थ्यां शंशनाग
 रं ॥ १ ॥ तद्वर्द्धनं ॥ वदेयं तद्वर्द्धयिष्यतीमुभाः ॥ तोयं खंडसमं देमं सर्वमेकत्र कारयेत् ॥ २ ॥ यच्च

तुष्टमयेयात्रेकाष्टद्व्याप्रचा^{ले}येत् ॥ चूर्णमिषांततोदद्यात्यानेपलचजुष्टय ॥ ३ ॥ प्रांथिकंमु
त्तकंचयंधान्यकंजीरकद्वयं ॥ त्रुटीमकेसरंलहतालिसंचयथकृष्टयकृ ॥ ४ ॥ सिद्धशोनेचम
धुनःप्रस्थंतःसर्वमेकतः ॥ सन्नीपयिं डवत्कृत्वाशुभेभांडेनिधाययेतः ॥ ५ ॥ भोजनादावद
त्वादित्यलमाणकः ॥ हंत्यमरोचकमत्युन्नंश्चासंकासंश्चनःक्षयं ॥ ६ ॥ पीनसंचप्रतिश्यायंस्त्रीहानंयकृ
दामयं ॥ मातृपितृस्रपित्तंचतालुमाशंस्यरामयं ॥ ७ ॥ सर्वदुर्नामरोगंचयांदुरोगंचकामला
हृदोगंचक्षिरःशूलमानाहमतिदारुणं ॥ ८ ॥ कुंडुताशीतपित्तंचप्रनाशयतिवेगतः ॥ संसेच्यंमे
षर्जह्येतहृद्रोपितरूणापने ॥ ९ ॥ धीरंसर्वगुणोपेतंशतापुष्यमनामयं ॥ मृजगर्भांचयानारी
याचुगर्भोपघातिनी ॥ १० ॥ सापिस्तेसुतंतद्वारापणपरापणं ॥ वंध्यापिलभतेगर्भेष्टद्रापित
रूणिभवेत् ॥ ११ ॥ तुरंगइवसंदृष्टोमत्तवारविक्रमः ॥ गच्छेत्कंदर्पाहोरागंवेद्यकुलःस्त्रियः ॥

पा. काः

॥१२॥
॥१॥ शतं चाथ सहस्रं वा न येनाश्च सुखं पुमान् ॥ सदा च भेषजं सेवा भवेन्माहृतविक्रमः ॥ खंडाप्रक
मिति प्रोक्तं भार्गवाय स्वयं भुवि ॥ दृष्टं च मे ध्यापुष्पं सर्वपापप्रणाशनं ॥ १४ ॥ ग्रहक्षयपिशा
चाश्च अयस्मारपुमुत्तम ॥ वल्लं रसापनं श्रेष्ठं श्रीखंडाप्रकसंज्ञिकं ॥ १५ ॥ इति खंडाप्रकपाका
॥१॥ चिकंदुत्रिफलाज्ञातो फलं पत्री लवंगकं ॥ लंगोला नृसमं सर्वं चूर्तुं द्विजपाक्षियेत् ॥ १ ॥
सर्वेभ्यो हि गुणाश्चेतामि अये मधुना ज्यतः ॥ कर्षक र्षप्रमाणा सुगुनिकाः कारयेन्मुधीः ॥ २ ॥ प्रा
तः रवादेकदधस्त्यै निशायां कामद्वये ॥ दुग्धतां तुलभाकाश्चाक्षीर्यस्तं भः प्रजायते ॥ ३ ॥ काम
श्चासक्षये मेहे पूजीता च रसायनी ॥ लघुकामे श्वरस्ये पंगुदिगोरवनिर्मितं ॥ ४ ॥ इति लघु
कामे श्वरो मोदका ॥ ५ ॥ अथ गुडशीमोदका ॥ ६ ॥ गुड्डीखंडशः कूट्या कूटपित्वासुयेषयेष
येत् ॥ शिलामां जलयोगेन सुसूक्ष्मं कलं वदं ॥ १ ॥ सुवस्तुं जलयोगेन स्रवयेत्तच्छूनैशने

राम

३२

देवं समभ्यर्च्य देवदेव कामहर्षं ले ॥ ८ ॥ काम लायं दुर्गे गं च मुक्तौ रायं च द्रुक्ष्यं ॥ वातरोगं
पितरोगं कफरोगं तथैव च ॥ ९ ॥ वायं च प्रदरं ले ॥ कदीषमुरक्षतं ॥ रजोदायं मूत्ररु
क्षं मूत्रघातं तथा स्मरी ॥ १० ॥ मेहदेवं तथा नाहंकारं नावस्युषं हृणं ॥ वातरक्तं च हृत्पुत्रं
लीकं दमेहकं ॥ ११ ॥ अग्निरुक्तांति हने जो रुद्रिहं काम रुद्रिहं ॥ अग्निभ्यां निर्मिता योगो
वर्णीयलितनाशनः ॥ १२ ॥ क्षीणशुक्रात्ररा नृशानारीश्वक्षीणावीर्यकाः ॥ तालमूल्यवले
होयं निर्मिता धरणीतले ॥ १३ ॥ नास्मिन्नेन समो योगो विशेषा रुक्कटद्रुये ॥ १४ ॥ इति ह
मुशलीकं कलेह ॥ १५ ॥ रकारिक हपसेरं च गो दुग्धचतुराटकं ॥ कुंडं वगो घृतं चैव शकैरास
मभागिका ॥ १६ ॥ जीरके विडंगानि चातुर्जातं सकैसरं ॥ सतं वप्रमृतं ताम्रं कर्पूरकन्यकाम्रकं
॥ १७ ॥ यलेमानं प्रदानं वंडशीरं लोहसारकं ॥ सत्वं शुद्धं सैलेपं सस्म चरणी निमिश्रयेत् ॥ १८

पा. का.

॥ वासपित्रे रक्तपित्रे न्यंतर्दीरे विशेषतः ॥ धातुशये च मंदायौ सर्वव्याधौ सुदुस्तरः ॥ १ ॥
इति वारि व पाका ॥ २ ॥ प्रस्थाई देवकुसुमं गवाडाधंतथा टकं ॥ घजकर्षाई संपुक्तं श
र्कराप्रस्थमेव च ॥ १ ॥ शनैर्मदाग्निना पाच्यं चूर्णं नीमानियोजयेत् ॥ नीलोत्पलं पलं त्वे
लोचंदनं च पलाईकं ॥ २ ॥ कर्षाशं रस्य कर्पूरमगरुतगरं समं ॥ एतैश्चैर्लघुदातयं यं चामृत
समायुतं ॥ ३ ॥ रोगाणां शमनं त्वेत्तं ज्वरं शीतं बुर्भणं ॥ राजपश्मा महाश्यासंकासपंचवि
धंतथा ॥ ४ ॥ वलीयलीयलीतमप्रचरोगजालं व्ययोरुति ॥ ५ ॥ इति लवंगपाका ॥ ६ ॥
कंकीलोदहदे लिकागजवलाशीरावरेंदीवरो चासावत्संकवी जवारणकलाविश्राप
कुल्योषणं ॥ विजानि त्रिपुसत्रिकं टककणाश्वं डेशुराणां तथा मज्जा नोवदरो विमोत
कशिवाधात्रीयियालोद्वाः ॥ १ ॥ नालीसंशि वकं हलाइ मृसलनागागे रुकीवीजकं

राम

२४

॥ श्री गी आन्य क चि व कं स तु ल भं ही रा स र्वा मे धि जा ॥ २ ॥ शी र्षा घृ वं ष नी ध मे द सु म हा मे दो
व का को लि का ज ह क्षी र क वा य सी नि ग दि ता वृ हि स्त था का धि का ॥ सा लं क द य रा जि का
द प पृ थ कू जी रा ज सो दा इ ध म धि शो ष नु शा ली मां सी स वा सी मि सि ॥ ३ ॥ जा ति प त्र
ल वं ग म र्क कर भः का क्ष्मी र जं दा डि मं चा तु जी त क लो लि का कु मु दि का जा ती फ लं प ष्ठी
का ॥ श श्वा न्धा स्व स व लं म द न कं ऋ गा ट श्रु धो ष णं जं क प घ्न क पृ ष्क रा द्द क द ली कं
भा श्र गं धा ति ला ॥ ४ ॥ मा त्वा शा लि वी ज व ल्क ल र सा म लो च नौ न र्न वं क र्पा शं वि ज्ञा ज या
सि ला द्रि तु ज पा दे पा थ च ह्यं श का ॥ रा स र स क पु जं गा स्त र ता भी ज वं गा ग ग न न र णि
सा रा वे ध मु र वा तु र वा रा ॥ ५ ॥ दि गु णा त सि त मे त र्जु र्गो लं वि द ध्या त द नु म भु ह
वि भ्यां प्रा स्व ये यं य यो नु ॥ य स्या णं ग्र ह णी ग दं गु द रु जा मा ना द श हो द रा नु न मा

